МОРФОЛОГИК ҲОДИСАЛАРДА ЛИСОН ВА НУТҚ ДИХОТОМИЯСИ, СЎЗ ТУРКУМЛАРИ ВА ГРАММАТИК КАТЕГОРИЯЛАР ТАСНИФИ

Фазлиддин Галиевич Шарипов
Гулистон давлат университети доцент
fazliddindpr@mail.ru

АННОТАЦИЯ

Мақолада ўзбек тилшуносликнинг энг мураккаб сатҳларига алоқадор ва ечимини кутаётган, назарий асосланиши долзарб бўлган, назарий тилшуносликнинг ҳолатини белгилаб берувчи тадқиқотлар тўхталиб ўтган. Бунда профессор Р.Сайфуллаеванинг тилнинг ўзига хос – фонетик, лексик, грамматик структуранинг яхлит ўрганилганлигига, Б.Менглиевнинг лисон, нутқ, тил муносабатларини таҳлил қилинганлиги, М.Ў.Мирзақулов эса ўзбек тили морфемикасини систем-структур нуқтаи назардан дастлабки илмий-тадқиқот тажрибаларини, Ш.М.Искандарованинг ўзбек тили лексик системаси яхлит ҳолда “мазмундан шаклга” тамойили, шахс архисемаси орқали бирлашган лексемаларнинг майдонларга бирлашиш каби ўзбек тилшунослигидан ечимини кутаётган муаммоларни атрофлича ёритиб берилади. Х.З.Хайруллаев, Ж.Ё.Ибрагимов ва А.Б.Пардаевларнинг тилга система сифатида ёндашиш бўйича олиб борган илмий тадқиқотлари ҳам кўриб ўтилади.

Калит сўзлар: формал, формал-функционал, систем, систем-структур, субстанциаль, лисон, нутқ тил, тил бирликлар, ёндаш маъно, ҳамроҳ маъно, сўз, сўзшакл, семантик, морфологик, синтактик, гап, сўз бирикмаси.

LINGUISTIC AND SPEECH DICHOTOMY IN MORPHOLOGICAL PHENOMENA, CLASSIFICATION OF WORD COMBINATIONS AND GRAMMATICAL CATEGORIES

ABSTRACT

The article deals with the research related to the most complex levels of Uzbek linguistics and waiting for their solution, the theoretical justification of which is relevant, determining the state of theoretical linguistics. At the same time, the problems awaiting solutions in Uzbek linguistics will be covered in detail, such as Professor R. Sayfullayeva's holistic study of the specifics of the language-phonetic, lexical, grammatical structure, B. Mengliev's analysis of linguistic, speech, and language relations, and M.U. Mirzakulov's first research experiments in the morphemics of the Uzbek language from a system-structural point of view, S.M. Iskandarova's principle of” from content to form " of the lexical system of the Uzbek language, the unification of lexemes United through personal archetypy, in the fields. The scientific research of Kh. . Khairullaev, J.Y. Ibragimov, and A.B. Pardaev on the systematic approach to language is also considered.

Keywords: formal, formal-functional, system, system-structural, substantial, lexical, speech language, language units, approximate meaning, concomitant meaning, word, phrase, semantic, morphological, syntactic, sentence, phrase.